

Instanțe necesare pentru bunul mers al universităților: Comisia de evaluare și Comisia de acreditare (Required instances for smooth running of universities, the commission for the evaluation and the commission for accreditation)

IOAN M. POPESCU

*Departamentul de Fizică, Facultatea de Științe Aplicate, Universitatea "Politehnica" din București,
Spl. Independenței 313, 060402, București*

It is stated that a higher education performance, which improves continuously, exist only in those countries which, by law, have been provided for existence: the evaluation commission and the accreditation commission, independent of one another.

Keywords: Accreditation commission, Evaluation committee

1. Introducere

Mulți se întrebă de ce universitățile din România nu se evidențiază printre universitățile bune din țările euroatlantice și nici nu încearcă să intre în clubul universităților respective. De exemplu, de curând a avut loc lansarea noului clasament european al universităților <<U-Multirank>> (propus în 2008, lansat în 2014, urmând să se publice prima ediție în 2015), unde s-au înscris doar 10 universități din România: Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, Academia Navală "Mircea cel Bătrân" din Constanța, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Academia de Studii Economice din București, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, Universitatea din București, Universitatea din Petroșani și Universitatea de Vest din Timișoara. U-Multirank ține cont de patru criterii pentru clasificarea universităților: *reputația pentru cercetare, calitatea predării și învățării, orientarea internațională și contribuția la dezvoltarea regională*. Ne întrebăm, cum este posibil ca din cele în jur de 50 de universități de stat din țară și aproape tot atâtea universități particulare au "îndrăznit" să participe numai 10, la un proiect care se uită la universitate în integralitatea ei, se uită la tot ceea ce este specific și le așează într-un tablou realist european?

În mediile academice și nu numai, este acreditată ideea, pe bună dreptate, că problema cea mai importantă în universitățile noastre o constituie *îmbunătățirea pregătirii absolvenților*. Se prezintă fel și fel de măsuri, care, de fapt, nu conduc la niciun rezultat. Cred că s-a ajuns la această situație din două cauze principale. Prima cauză o constituie *finanțarea învățământului superior pe student*, în cazul învățământului de stat, urmărindu-se să pregătim cât mai mulți studenți cu bani cât mai puțini. Nu s-a pornit de la un calcul profesionist pentru fiecare specialitate, iar cifrele de școlarizare date, an de an, nu au avut suport material. A doua cauză, care ar trebui să ne pună pe gânduri, o constituie faptul că *învățământul particular care a apărut în România după 1989 este, în cele mai multe cazuri, mai slab decât învățământul de stat*. S-ar părea că România, în privința învățământului particular, este un caz unic în rândul tuturor țărilor. În mai toate țările lumii, învățământul particular influențează învățământul de stat să-și ridice nivelul, pe când în România lucrurile se petrec invers. Exigența în învățământul particular este foarte scăzută și aceasta a contribuit la scăderea exigenței și în învățământul de stat. Clasei politice de la noi, care conduce statul fără a-l servi, i-a convenit acest lucru. I-a convenit acest lucru deoarece mulți și-au făcut studiile la universitățile particulare (unde, pentru a fi „grozavi” au urmat două - trei facultăți) și, în plus, nu a fost obligată să repartizeze în P.I.B.

fondurile necesare pentru un învățământ performant care să ridice țara.

Acest lucru nu s-a făcut în mod brutal, vizibil, ci prin „elegantă”, care îi caracterizează, elaborând legi care condamnă România la un învățământ care fabrică, în mare parte, mediocrități.

Nicio lege a educației naționale, elaborată din 1948 până în prezent, nu prevedea existența în cadrul Ministerului Educației Naționale a *Comisiei de evaluare* și *Comisiei de acreditare*, ca instanțe care asigură bunul mers al universităților.

2. Comisia de evaluare

Comisia de evaluare este formată dintr-un număr de cadre didactice, care să reprezinte disciplinele de studiu pentru anumite meserii (medici, ingineri, matematicieni, științele naturii, științele umaniste etc.) și care să fie stimați pentru pregătirea pe care o au, precum și pentru atitudinea lor în societate. Atribuțiile cele mai importante ale acestei Comisii sunt:

- întocmirea planurilor de învățământ, în mod judicios, dispunând de propunerile specialiștilor și de planurile de învățământ existente pentru domeniile respective în țările avansate tehnologic;

- stabilirea programelor analitice cadru și repartizarea orelor pentru curs, seminarii, laboratoare și proiecte;

- aprobarea introducerii de noi discipline, dacă sunt necesare, ținând seama de propunerile făcute de instituțiile de învățământ sau de anumiți specialiști;

- aprobarea înființării de noi domenii de specializare, precum și suprimarea unor domenii existente, dacă este cazul, la propunerile universităților;

- stabilirea gradului de specializare în anumite domenii, ținând seama de nevoile existente și de posibilitățile de care dispun universitățile;

- avizarea asupra tuturor chestiunilor cu caracter general ale ministrului sau ale conducătorilor universităților și facultăților, urmărind ca acestea să nu afecteze pregătirea studenților în diferite domenii;

- urmărirea activității cadrelor didactice, care sunt obligate să le asigure studenților cursuri scrise, îndrumare de laborator ș.a.

Activitatea Comisiei de evaluare urmărește, în general, menținerea unui învățământ performant, care să nu fie schimbat după „poftele” rectorilor, senatelor, decanilor și consiliilor profesoriale.

Dacă luăm ca exemplu învățământul de ingineri din România, și anume Universitatea „Politehnica” din București, în special, se constată o degradare de la an la an a acestuia din cauza inexistenței Comisiei

de evaluare. Degradarea s-a produs într-un ritm ridicat, în ultimii 25 de ani. Astfel, pregătirea fundamentală este aproape inexistentă, precum și pregătirea practică. Înainte de perioada regimului comunist în România, matematica era predată în anul preparator (două semestre) și în timpul cursurilor de inginerie de patru ani în primii doi ani (patru semestre); fizica era predată în anul preparator (două semestre) și în primii doi ani de inginerie (patru semestre); chimia era predată în anul preparator (două semestre) și în anul doi de inginerie (două semestre). În timpul comunismului, în România (perioada Institutului Politehnic), în cei cinci ani de pregătire a inginerilor, matematica era predată în primii doi ani (patru semestre) la câteva facultăți și la majoritatea facultăților în primii doi ani (în trei semestre); fizica era predată în primii doi ani (în trei semestre) și la câteva facultăți în două semestre (unul în primul an și unul în al doilea an); chimia era predată un semestru la toate facultățile, iar la sfârșitul etapei, au existat facultăți care au înlăturat-o din planul de învățământ. În perioada postcomunistă (1990 – prezent), matematica s-a redus la aproximativ 50% ca ore de predare față de perioada comunistă; fizica la 35% și chimia este introdusă într-un semestru.

Toate acestea se datorează faptului că în perioada comunismului, deși se desființase Comisia de evaluare, planurile de învățământ erau controlate de către minister și nu se aproba ca instituțiile de învățământ superior să facă tot ce vor; însă, în perioada ultimilor 25 de ani, atât în legea învățământului din 1995, cât și în legea educației din 2011 s-a prevăzut ca planurile de învățământ să fie întocmite de facultăți. De fapt, după datele din planurile de învățământ de la existența învățământului de ingineri până în prezent, legile din perioada postcomunistă au asigurat „*dictatura celor mulți contra celor puțini*”.

Analizând planurile de învățământ (mă refer la cele ale facultăților Universității "Politehnica" din București) în comparație cu cele ale instituțiilor similare din țările euroatlantice, constatăm că, în mare parte, planurile de învățământ ale facultăților U.P.B. cuprind discipline cu două ore de curs și o oră de aplicații (în special seminarii). Numărul disciplinelor este dublu sau chiar triplu față de cel al disciplinelor din planurile de învățământ din instituțiile similare ale țărilor euroatlantice. La noi, unele discipline sunt chiar capitole ale disciplinelor existente în țările euroatlantice. De exemplu: Arhitectura sistemelor de calcul, Programare (la noi) care fac parte din Informatica tehnică (în țările euroatlantice); Instrumentația electronică de măsură (la noi) care face parte din Tehnica măsurării (în

țările euroatlantice); Teoria circuitelor electrice și Bazele circuitelor electrice (la noi) care fac parte din Electrotehnică și electronică (în țările euroatlantice) ș.a.m.d.

Numărul de ore acordate anumitor discipline este dictat de interesul cadrelor didactice. De exemplu, la Facultatea de Mecanică și Mecatronică, Secția de Optotehnică, există trei discipline tehnologice pentru ochelari (Tehnologia fabricației ochelarilor, Tehnologia montaj ochelari și Tehnologia adaptare ochelari) cu un număr total de 16 ore, pe când matematica are, în total, acordate 14 ore, fizica 5 ore și mecanica 6 ore. Cazuri asemănătoare găsim la fiecare facultate.

Viziunea de la noi asupra pregătirii fundamentale a inginerilor este complet diferită față de cea din țările euroatlantice. În învățământul de ingineri de la noi, se consideră ca discipline de pregătire fundamentală matematica, fizica, chimia, geometria proiectivă și grafica inginerească. În țările euroatlantice, se consideră ca discipline de pregătire fundamentală pentru ingineri: Matematica și Statistica, Fizica, Chimia, Materiale, Mecanică Tehnică, Termodinamică Tehnică, Electrotehnică și Electronică, Tehnica Măsurării, Comanda și Reglarea Automată, Informatica Tehnică, Dezvoltare și Proiectare, Standardizare - Drept și Legislație în România - Sistemul Român al Brevetelor de Invenție - Economia Întreprinderii. În țările euroatlantice, disciplinele fundamentale pentru ingineri au același conținut pentru toate specializările.

Ca atare, planurile de învățământ întocmite de facultăți (la noi) demonstrează că noi *avem un învățământ pentru cadre didactice și nu un învățământ pentru studenți*.

De asemenea, amintim că în perioada 2004-2014, la peste jumătate din facultățile Universității „Politehnica” din București, admiterea a avut loc pe bază de dosar, iar cele care au organizat admiterea prin lucrări scrise, au urmărit ca peste 80% dintre probleme să fie de nivelul gimnaziului.

De ce s-a ajuns în această situație? Răspunsul este simplu. În perioada comunismului (când U.P.B. se numea Institutul Politehnic din București), învățământul de ingineri a fost transformat, încetul cu încetul, într-un învățământ de mase (numit, peiorativ, *învățământ de gloată*) deoarece se urmărea o industrializare rapidă a țării. Creșterea numărului de studenți a avut loc și în țările euroatlantice, precum și în celelalte țări ale lagărului comunist, deoarece perioada respectivă s-a suprapus cu a treia și a patra etapă ale celei de-a doua revoluții industriale și începutul celei de-a treia revoluție industrială. Astfel, se simțea nevoia existenței unui număr mai mare de cadre cu pregătire superioară inginerească. Specialiștii din țările euroatlantice și-au dat seama că

mărind numărul de studenți conform necesităților, trebuie să intre foarte mulți cu înzestrări naturale necorespunzătoare titlului de ingineri. Deci, dacă era menținută situația creată prin mărirea numărului de studenți în învățământul de inginerie, acest învățământ vrând-nevrând își scădea nivelul. Astfel, s-a luat hotărârea de a se trece la un învățământ de ingineri diversificat: *ingineri de creație și ingineri de exploatare*. Inginerii de creație reprezintă 10-12% din învățământul de ingineri, inginerii de exploatare reprezentând majoritatea în învățământul de ingineri. Țările euroatlantice au făcut această reformă în anii 1960-1965, fosta URSS în anii 1970-1975 și țările de la Vișegrad (Cehia, Polonia, Slovacia și Ungaria) în anii 1980-1982. România a continuat cu dezvoltarea învățământului de gloată pentru ingineri, netrezindu-se nici după evenimentele din 1989. Nu pregătim nici ingineri de creație și nici ingineri de exploatare, ci ingineri de patru ani după cum le facem reclamă. Nu trebuie să ne mire faptul că am ajuns în situația ca în momentul de față un număr important de absolvenți de liceu foarte buni se duc să urmeze în țările euroatlantice, în special, facultăți de inginerie. Până și tinerii absolvenți de liceu și-au dat seama de faptul că învățământul nostru de ingineri nu este pentru ei, ci pentru cadrele didactice.

Neexistența Comisiei de evaluare a dat frâu liber celor care nu-și dau seama de faptul că *ura față de elite se plătește întotdeauna scump*.

3. Comisia de acreditare

Comisia de acreditare (Consiliul Tehnic Superior era numită – în România – până în 1948, în cadrul învățământului superior de ingineri) răspunde de calitatea învățământului superior din universități, având următoarele misiuni:

- supraveghează activitatea Comisiei de evaluare, având rol decizional;

- urmărește calitatea pregătirii absolvenților an de an, universitățile eliberând diplomele, iar Comisia de acreditare decernând titlurile în urma verificării cunoștințelor de bază;

- clasifică an de an universitățile ținând seama de rezultatele acestora în activitatea didactică și în activitatea de cercetare științifică;

- ține evidența specialiștilor pe domenii și stabilește cifrele de școlarizare în concordanță cu cerințele țării;

- organizează evaluări periodice ale cadrelor repartizate în anumite domenii de activitate;

- controlează modul în care se desfășoară concursurile de promovare în învățământ și în cercetarea științifică;

- urmărește ca finanțarea să se facă în conformitate cu cerințele impuse de fiecare domeniu de specializare ș.a.

Este normal ca fiecare țară să îngăduie existența învățământului particular alături de învățământul de stat, însă, se înțelege că învățământul se face cu cheltuieli atât din partea statului cât și din partea subiecților (studenți, elevi), statul având datoria ca produsul să fie corespunzător cerințelor națiunii.

4. Comisia de evaluare și Comisia de acreditare în învățământ

Aceste comisii garantează fiabilitatea procedurilor și rezultatelor evaluărilor la care ajung, bazându-se și pe autoevaluările instituțiilor de învățământ și cercetare științifică. În activitatea desfășurată se respectă principiul de independență a agenției și evaluatorilor, principiul de competență a evaluatorilor, colegialitatea evaluării și absența conflictelor de interese între evaluatori și evaluați.

În România a apărut, pentru început, în învățământul superior de ingineri, în anii 1881 – 1889, Consiliul Tehnic Superior, din dorința de a verifica inginerii produși de Școala Națională de Poduri și Șosele, în comparație cu inginerii instituțiilor similare din Franța, Germania, Austria, Italia etc. Acest Consiliu Tehnic Superior din care, la început, făceau parte ingineri care au studiat în străinătate și aveau rezultate foarte bune, a reușit ca în anul 1890, datorită exigenței de care a dat dovadă, să pună Școala Națională de Poduri și Șosele din București pe picior de egalitate cu marile școli de ingineri din străinătate. Până în anul 1890, numai absolvenții școlilor din Paris, Berlin, Viena, Zürich, Charlottenburg etc. puteau fi admiși direct cu gradul de ingineri ordinari clasa a III-a. Astfel, începând cu anul 1890, și absolvenții Școlii Naționale de Poduri și Șosele capătă aceleași drepturi datorită pregătirii pe care o au.

În anul 1920, când regele Ferdinand I dă Decretul – Lege relativ la înființarea și organizarea școlilor politehnice din România (19 iunie 1920), sunt prevăzute prin lege Consiliul de perfecționare (echivalentul – de azi – al Comisiei de evaluare) și se menține Consiliul Tehnic Superior (Comisia de acreditare). Existența acestor comisii dănuie tot timpul existenței școlilor politehnice (1920 – 1938) și politehnicilor (1938 – 1948) din România. După instalarea regimului comunist în România (începând cu anul 1948 când au apărut institutele politehnice și alte institute cu specializări mai puține), s-a renunțat la Consiliul Tehnic Superior. Acesta deranja cel mai mult deoarece stabilea, în mod obiectiv, modalitățile de pregătire a inginerilor, decerna titlurile de ingineri

diplomați ținând seama numai de pregătirea absolvenților și făcea propuneri pentru îmbunătățirea conținutului învățământului ținând seama de posibilitățile pe care le avea țara în momentul istoric respectiv.

În perioada respectivă (1948-1990), în locul Comisiei de evaluare (numită Consiliu de perfecționare) se menține, în cadrul ministerului, o comisie care veghează asupra planurilor de învățământ pentru a nu se produce perturbații provocate de majoritatea cadrelor didactice interesate. Astfel, s-a reușit ca să se mențină un învățământ pentru studenți, nu pentru cadre didactice, ca în prezent. După anul 1989, prin Legea învățământului nr. 84 din 29 iulie 1995 (completată și modificată în 10 decembrie 1999 și 9 ianuarie 2008) și Legea educației naționale nr. 1 din februarie 2011 (completată și modificată prin mai multe ordonanțe de urgență ale guvernului) s-a decis ca de planurile de învățământ să se ocupe facultățile. Rezultatul este destul de clar: avem planuri de învățământ complet diferite de cele ale țărilor euroatlantice; în inginerie (în mod sigur) s-a instaurat dictatura celor mulți contra celor puțini, iar planurile de învățământ reflectă faptul că avem un învățământ pentru cadrele didactice, ci nu un învățământ pentru studenți. Comisia de acreditare (Consiliul Tehnic Superior, în cazul învățământului superior de ingineri) s-a desființat imediat după așa-numita reformă a învățământului din anul 1948. Se înțelege de ce. Exigența era dictată de partid.

Astfel, până în 1948, România s-a aflat în rândul țărilor euroatlantice în privința organizării învățământului. Se știe că acesta era apreciat în țările respective. După 1948 până în prezent, se poate vorbi de o deteriorare a învățământului românesc, „viteza” de deteriorare fiind mai mare după anul 1990.

5. Concluzii

La concluzii nu ne rămâne decât să răspundem la următoarea întrebare: „De ce partidele politice, oamenii de învățământ cu responsabilități și, nu în ultimul rând, miniștrii care s-au perindat în acești 25 de ani la conducerea învățământului românesc nu și-au dat interesul pentru a avea un învățământ care să fie cât de cât comparabil cu cel din țările euroatlantice?” Răspunsul este clar, deosebit de clar:

- citind C.V.-ul parlamentarilor noștri, observăm că o bună parte a absolvit două – trei facultăți într-un timp foarte scurt. Dacă ar fi existat Comisii de acreditare, cred ca parlamentarii în cauză și-ar fi dat seama ce înseamnă absolvirea cursurilor unei facultăți;

- numărul mare de absolvenți pe care îl avem în diferite domenii, fără a se simți prezența acestora, reclamă existența unei Comisii de acreditare care să verifice calitatea absolvenților pe care țara noastră se bazează;

- cadrele didactice, în mare parte, din comoditate, sunt mulțumite deoarece muncesc mai puțin conform cu remunerația;

- guvernele (în special cel al P.S.D. care a fost la cârma țării 14 ani din cei 25 de ani după 1989) sunt mulțumite, deoarece nu fac niciun efort financiar pentru a avea un învățământ cât de cât performant ș.a.m.d.

În concluzie, inexistența *Comisiei de evaluare* și a *Comisiei de acreditare* în cadrul învățământului românesc va conduce – în continuare – la menținerea unui învățământ superior neperformant. În cazul în care clasa politică de la noi nu va înțelege ca să facă reformele necesare pentru a înlocui învățământul superior unitar în uniformitate (atomizat, la care a fost adus de perioada comunistă) cu învățământul superior unitar în diversitate, înseamnă că vom avea, în continuare, o clasă politică (croită imediat după 1989) pentru care prioritatea nu o constituie binele public.

Bibliografie

- [1] AUBRY-LECOMTE, Marianne, *L'évaluation des politiques universitaires en France: origines et évolutions*, Paris, mars 2008 téléchargé du site de l'Observatoire européen des politiques universitaires:
<http://www.oepu.paris-sorbonne.fr/>
- [2] AUSCHER, Pascal, *Quelques informations sur la transition MSTP-AERES*, SMF Gazette, Paris, 2007, téléchargé du site: <http://smf4.emath.fr/Publications/Gazette/2007/114/>
- [3] CHABBAL, Robert, et al., *L'enseignement supérieur en France: état des lieux et propositions*, Rapport établi sous la direction de François Goulard, ministre délégué à l'enseignement supérieurs et à la recherche, Paris, 2007.
- [4] CYTERMANN, Jean-Richard, *De la loi de 1984 à celle de 2007 – 20 ans d'évolution de l'université française*, Article paru le 22 février 2008 sur le site du réseau associatif Prisme: <http://www.prisme-asso.org/spip.php?article1109>.
- [5] GELLEN, Claudia, *L'évaluation et l'accréditation de l'enseignement supérieur. Evolutions récentes en France*, CIMEA, Etude réalisée par Claudia Gelleni – Mai 2008
- [6] Planuri de învățământ (ciclul licență), Universitatea "Politehnica" din București (website: <http://www.upb.ro>)
- [7] HÜTTE, *Manualul Inginerului. Fundamente.* (Traducere din limba germană după ediția a 29-a), Editura Tehnică, București, 1995.

Autor corespondent: imp@physics.pub.ro